

Razmišljanja i inicijative

Kristova novost

Josip Sanko Rabar

U rukama mi je *Nova prisutnost*, časopis za »intelektualna i duhovna pitanja«, Kršćanskog akademskog kruga. Nadahnut je Drugim vatikanskim koncilom, što znači: s nadom okrenut budućnosti. Usmjerenje Koncila postavlja slobodu u središte odnosa čovjeka i Boga, posvećuje se ljudskim pravima i obrani autonomije ljudskih vrednota. Dvije su temeljne riječi Koncila: služenje i dijalog. U žarište dolaze poziv na stvaranje boljega svijeta i ponovo naviještanje Radosne vijesti u suvremenoj civilizaciji, ovdje i danas.

Bog je shvaćen kao uvijek *nova prisutnost*. Iz Boga izvire ono trajno mlado, svježije i aktualno što rađa svaku istinsku novost u povijesti. Odatle je jasno da se urednici *Nove prisutnosti* ne kane toliko baviti tradicijom, baštinom kršćanstva, koliko traženjem znakova budućnosti i njezinim nadahnutim stvaranjem. Ukoliko urednici zaista uspiju u ovoj nakani, konačno je stvorena tribina koja je u nas ustaljeno nedostajala. Osobito ako pripuste kršćansku umjetnost usmjerenu budućnosti, ne samo osvrtima nego i književnim tekstovima.

Koncepcija bi trebala glasiti: o prošlosti malo, o sadašnjosti više, o budućnosti najviše! Kristova novost! Promatrati znakove. Kamo nas Bog zove?

Sve je Bog stvorio i sve stvara. Po Riječi u Duhu. Stvoritelj čovjeka stvoritelj je njegove povijesti. Sve ono vrijedno i dobro što povijest vuče naprijed – od Boga je. Božji poziv nije tek baština prošlih vremena, on nije tek ono zapisano i utvrđeno, po nekima zauvijek definirano, povijest kao prošlost... Ne. Bog svaki put iznova na novi način zove. Zove svoje svece i mistike, svoje mislioce i umjetnike, uvijek iznova stvara povijest. Onamo

kamo hode njegovi sveci i mistici, onamo kamo stvaraju njegovi mislioci i umjetnici, onamo Bog zove.

Potrebno je razlikovati duhove da bi se raspoznali ti znakovi. I najveći je svetac u početku neugledan. Nekima i sumnjiv. Želimo nove iskorake i nove nade, a to je vjera!

Tolerancija

Snošljivost nije trgovina. Najčešće je dvosmjerna, ali malo-kad jednaka. Normalno je da oni kulturniji toleriraju one koji su to manje, odrasli one mlađe, zreliji nezrele.

Snošljivost je žrtva, muka, napor, odricanje. Tolerancija, ako je prava, nikada nije lagana.

Latinska riječ *tolerare* znači: podnositi, trpjeti, snositi teret. Umniji toleriraju gluplje, mirniji one nemirne, oni koji bolje vide istinu – one slijepe za nju. Prirodno je tako, i glupo je zahtijevati obratno. Odakle poziv za jednakošću u toleranciji? Takve jednakosti nikada nije bilo, niti će je ikada biti, jer nemaju svi jednaki poziv, jednaku sposobnost da vide i žive.

Isus nas poziva na potpunu toleranciju! Ljubite čak i one koji vas napadaju i preziru! Ako ste prema nekome nesnošljivi kako ćete mu prenijeti Radosnu vijest? Kako ćete ukloniti nesporazume, pronaći put do srca svojeg neprijatelja?

Ludost? Takva je narav Istine. Tvrd je njezin govor. Ipak, moramo biti snošljivi i prema sebi ako ne uspijemo u potpunosti. U snošljivosti rastemo i sazrijevamo, ona je plod Kristove ljubavi.

Proroci i revolucionari

Proroci i revolucionari obnavljaju i mijenjaju svijet. Obnavljanjem Boga u čovjeku mijenjaju ga, mijenjanjem, katkad, obnavljaju. Često više svijet promijene oni koji su ga željeli obnoviti od onih koji su ga željeli mijenjati. Promijeniti bitno važnije je od mijenjanja nebitnog. No, tko zna što je bitno? Bog zna bolje od čovjeka.

Proroci i revolucionari okrenuti su prema budućnosti. Oni je stvaraju. Prorok, kojega šalje Bog, krči nove putove, kroči kuda

nijedan čovjek nije išao, otkriva nove vidike. Obnavljanje Boga u čovjeku, Boga vječnog i budućeg, čin je nadilaženja vremena, stvaranja istinske novosti, otvaranje zatvorenih i zakrčenih vrata sadašnjosti.

Svi su veliki proroci bili revolucionari. Njihov korak bio je iskorak, njihov je korak bio skok naprijed. Od trena toga velikoga koraka živimo u njihovu svijetu. Najveći je prorok i najveći revolucionar bio Isus Krist. Obnavljati Isusa u sebi znači iskoračiti i skakati. Pokazati novi put.

On je uvijek u radikalnom nenasilju i ljubavi, u blizini i druženju s Bogom koji jest Ljubav.

Dobar prorok dobro proriče budućnost zato što je stvara. Proroci Abrahamova Boga sustvaraju budućnost s Bogom, oni su poslani od Boga da bi je oživotvorili. Bog preko Mojsija donosi Židovima slobodu. A i sebe samog! Slično tomu djelovali su kršćanski sveci i mistici počevši od apostola i (nadasve) Pavla. Sustvaratelji Crkve. A svaki je vjernik u tome smislu pozvan da bude prorok, makar i najmanji, makar i u svojoj najužoj okolini.

Ipak riječju prorok označujemo one koje je Bog posebno pozvao da bi djelovao na širem i dubljem planu. Takvih ima malo. Danas ih se više i ne naziva prorocima, nego naučiteljima Crkve, misticima, svecima i velikim teolozima. No, oni se nastavljaju na starozavjetne proroke.

Ako su starozavjetni proroci krčili putove budućem Kristu, i bili usmjereni budućnosti, to ne znači da su današnji naučitelji, ili današnji proroci, okrenuti Kristu puke prošlosti. Naprotiv, ako je tko prorok okrenut je budućnosti. Okrenut Kristu budućnosti koja dolazi iz Kristove i Božje vječnosti. Otkriva nešto novo. Nešto što tek dolazi. Jer takvima Bog otkriva, ili daje naslutiti, svoje nakane. To novo ujedno je staro, ako pod time mislimo i na djelovanje Kristove novosti u prošlosti. No nikad nije samo staro. Nikad nije puka okrenutost prošlosti. U dubokom i bitnom duhovnom i epohalnom Kristovom djelovanju uvijek ima i neke novosti. Mistika, svetost, kao i vrhunska teologija i duhovna umjetnost uvijek su stvaralačke. Svetac bez stvaralačke crte da nasljeđuje Krista, nego tek majmunski oponaša neki stari model nasljedovanja. Odatle vidimo da je takvo proroštvo i duboko individualno, jer Bog svakomu pojedincu pristupa na

poseban i individualan način. Još točnije rečeno: na duboko osoban način.

Odatle kršćansko proroštvo izvire iz osobnog odnosa s Bogom i posebnih talenata darovanih od Boga. Kršćansko proroštvo prepoznajemo po plodovima. Unatrag. Po donjem toku rijeke vidimo da je izvor bio pravi. Tek malobrojni opaze proroka odmah nakon izvora. Nažalost, predstoji mukotrпно stvaranje, nastojanje i požrtvovnost. Pa i nesporazumi i neshvaćanja. Kršćansko proroštvo nije jeftino i lagano.

U kršćanskome proroštvu uvijek ima neke novosti, skoka u neizvjesnost, rizika, neke revolucionarnosti. No nisu svi revolucionari proroci. Zapravo, revolucionari koji su se pokazali slabim prorocima nisu niti uspjeli kao revolucionari, nego su se kompromitirali kao naivci i zločinitelji.

Ne tvrdim da svaka revolucija nužno završava u svojoj suprotnosti. No, što se tiče revolucija koje su vođene pod marksističkom ideologijom, i potpuno preuzele svu vlast, one su sve završile u totalitarizmu. Dakle, u nečemu poput fašizma, ili, još gore, poput nacizma.

Postojale su na svijetu i još postoje lijeve stranke, ali demokratske, koje su na vlast došle voljom birača, i koje nisu ukinule građanske slobode. U Latinskoj su Americi neke od tih lijevih stranaka vrlo blizu marksizmu, a možda i neke jesu marksističke, pa ipak još nisu ukinule demokraciju. Dakle, za marksizam još ima nade. Ma koliko mršava ona bila.

No, kršćansko proroštvo izvire iz osobne blizine i volje vječnoga Boga. Onoga iz čije providnosti teče budućnost. Iz jedinoga pravog jamca budućnosti. Kršćansko proroštvo, ako je zaista riječ o proroštvu, a ne o lažnim prorocima, ne o fundamentalističkom fanatizmu, ne o integrističkoj nesnošljivosti, nego pozivu Duha i slobode, idealni je model svakoga proroštva. Vrijeme kršćanskih proroka nije prošlost, nego budućnost. Njihovo pravo vrijeme tek dolazi.

Kontraproduktivnost

U ljubavi i vjeri slabo pomaže prisila. Kontraproduktivnost takve prisile poznati je motiv mnogih književnih i filmskih priča.

Ljudi su i odviše često kontraproduktivni. Osobito kad nastoje oko nečega na nasilan, glup i naopak način. Nastojeći nešto ugrabiti, utoliko više to gube iz ruku.

Tko uistinu postiže ono što mu najviše treba? I što mu to, zapravo, treba? Takav je obuzet štetnim stvarima, pa mu Bog stavlja prepreke na put. Sretan je ako ne uspije.

Najčešće smo u međuljudskim odnosima kontraproduktivni. Nosimo u sebi duboku potrebu za drugom osobom. Drugi je slobodan, drugi nam se daruje. Ako previše osjećamo nedostatak Drugog, žedni u dubini onom žeđi koju samo Bog može ugasiti, dogodi nam se da krenemo putem uzimanja drugog, i tu nastaje najveća klopka i paradoks naše kontraproduktivnosti: vlastoljublje, zgrtanje, slavljublje, a osobito sadizam. Sve su to kontraproduktivni načini zadovoljavanja potrebe za drugim, za ljubavlju.

Što više grabimo bližnjeg to ga manje imamo, što ga više silimo, manje nam se daje, manje nas voli. Što smo moćniji – nemoćniji smo. Što smo manje kadri doživjeti drugu osobu, osjećamo sve dublju i podmukliju (nesvjesnu) potrebu nanositi joj patnju. Sve više moramo bližnjega mučiti da bismo ga doživjeli, da bismo osjetili osobu ispod svoje šape.

Bitak je ljubav: odnos među osobama, prisutnost drugog. Snažno osjetiti drugu osobu možemo upravo u njezinoj patnji. Sadista vode nesvjesni i dubinski porivi kao lukavi demoni. On je poput ovisnika koji se narkotizira do propasti ne bi li tako suzbio strah od propasti, pa se uspinje sve dublje padajući. Ako smo nemoćni, lupat ćemo glavom o zid i za nas ima nade. No, ako smo moćni, i sve moćniji, kao Staljin ili Hitler u političkom usponu, ako nas nitko ne može spriječiti? Progresivna i beskonačna ekonomija kontraproduktivnosti nalik je na slobodni pad u bezdan. Padamo sve dublje, a dolje nema dna.

Domovinu traže

»U vjeri svi su oni umrli, a da nisu zadobili obećanja, već su ih samo izdaleka vidjeli i pozdravili priznavši da su *stranci i pridošlice* na zemlji. Doista, koji tako govore, jasno očituju da domovinu traže. Dakako, da su mislili na onu iz koje su izišli, imali bi još prilike vratiti se u nju. Ali sada oni čeznu za boljom,

to jest nebeskom. Stoga se Bog ne stidi zvati se Bogom njihovim: ta pripravio im je Grad.« (Heb 11,13-16)

Vjernici smo, poklisari nebeskoga Grada. Glasnici vrta zvi- jezda, vrtlari ostali bez nebeskih ruža, pali na zemlju s čudno uzdignutim rukama, probodeni čežnjom. Pogledom tražimo ono što smo izgubili. Nespretno hodamo po neravnu tlu. Kud god koračamo nosimo u srcu domovinu, kao luč u oku kroz tunele rugobe i patnje. Kroz bolesti, svađe, siromaštva, pokvarenosti, ratove. Priznajemo: *stranci smo i pridošlice* na zemlji. Kao da se sjećamo nečega boljeg, potpuno i savršeno boljeg. Međusobno prožete Osobe, vječna Ljubav, savršen život. Mi žedamo Boga. Ništa manje ne može zadovoljiti našu žeđu. Ništa manje od Bo- ga. *Stranci smo i pridošlice* na zemlji. Još uvijek tražimo vrata u nebo. U neki *zaista* dobar svijet. Kojega se jedva prisjećamo. Koji jedva mucamo.

No tražiti domovinu znači nalaziti je, stvarati je znači, gradi- ti Grad, tražiti znači pobjeđivati. U vjeri već kušamo onostrano, u ozračju njegovu koračamo, udišemo ga. Kakav okus i miris ima! U vjeri već živimo tamo. Suživot s Bogom najveća je čaro- lija, najljepša glazba, najpotpuniji mir. Vjera hoda čizmama od sedam milja, vjera leti na Pegazu, vjera nadmašuje i najsmio- nije bajke. Planine i mora premješta. Vjera je najveća moć na Zemlji.

I to upravo vjera kakva je opisana u Bibliji. Božji su miljeni- ci po vjeri osvojili kraljevstva, odjelotvorili pravednost, zadobili obećano, začepili ralje lavovima, hodali kroz vatru, umaknuli oštrici mača, nadvladali slabosti, porazili neprijatelje, razdvaja- li mora, hranili se plodovima neba, razgovarali se s anđelima, prorekli budućnost.

Domovinu traže. Zaista je traže? Onda je i nalaze.